

**Fawaz
A. Gerges**

**ISLÁMSKÝ
STÁT
CESTA
K MOCI**

VYŠEHRA D

*Věnováno jezídkým ženám, které s plnou
silou zakusily čistky ze strany ISIS.
Jejich odvaha tváří v tvář brutalitě
je živým pomníkem nezdolnosti lidského ducha.*

ISIS. A History

Copyright © 2015 by Fawaz A. Gerges

Translation © Eva Křístková, Aleš Valenta, Jiří Zbořil, 2017

ISBN 978-80-7429-810-3

OBSAH

Poděkování.	11
Úvod	
K HISTORII ISLÁMSKÉHO STÁTU	15
Američany vedená invaze a okupace Iráku: následky	22
Rozpad politického systému v Iráku.	25
Syrská občanská válka	28
Arabské jaro.	30
ISIS a příběh Bagdádího	32
 Kapitola 1	
SVĚT PODLE ISLÁMSKÉHO STÁTU.	35
Teoretik dává ISIS příležitost.	46
Totální válka = vítězství.	48
Boj proti blízkému i vzdálenému nepříteli	49
Krutost: prostředek k dosažení cíle	50
Praktická stránka ISIS: stát, vládnutí a vojenský potenciál	52
Zahraniční bojovníci a bezpečnostní dilema.	53
 Kapitola 2	
ZROD ISLÁMSKÉHO STÁTU: OD ZARQÁWÍHO K BAGDÁDÍMU	59
Kdo je Zarqáwí?	63
Zarqáwího druhá cesta do Afghánistánu.	66
Saddám Husajn a instrumentalizace náboženství v 90. letech	68
Budování Zarqáwího sítě v Iráku.	70
Ozbrojený odpor a Zarqáwího boj o nadvládu	74
Zarqáwího slib věrnosti al-Qá'idě: vzájemně výhodný sňatek	77
Zarqáwího genocidální anti-šiiitská ideologie	84

Barbarství irácké al-Qá'ídy: cestovní mapa pro post-al-qá'idovskou generaci	86
Zarqáwího smrt a přechodné období 2006–2010	91
Kapitola 3	
KRACH IRÁCKÉ POLITIKY A OŽIVENÍ ISLÁMSKÉHO STÁTU	97
Selhání politického establishmentu	107
Živá voda pro ISIS: Núrí al-Málikí a arabské jako	114
Kapitola 4	
BAAGDÁDÍHO EVOLUCE. OD NEZNÁMÉHO K NECHVALNĚ PROSLULÉMU	121
Zrození super <i>takfírího</i>	125
Rozporuplný životopis	127
Kalkul s tajemstvím	130
Kapitola 5	
BAASISTÉ A DŽIHÁDISTÉ Z ISIS: KDO OBRÁTIL KOHO?	135
Irakizace ISIS	137
Vytvoření ideologie k dobytí moci	144
Baasisté a džihádisté: od soužití ke konfrontaci	155
Kapitola 6	
JAK VÁLKA V SÝRII POSÍLILA ISIS	159
Sociopolitické kořeny syrské revoluce	161
Islámský stát v Iráku zakládá an-Nusru v Sýrii	165
Venkovští a městští chudí	167
Konflikty v Iráku a v Sýrii se navzájem posilují	169
Mocenský boj mezi Bagdádím a Džúláním: Vzestup ISIS	175
ISIS expanduje na úkor an-Nusry a dalších islamistických rivalů ...	178
Stržení hranic mezi Irákem a Sýrií	181
Kapitola 7	
UKRADENÉ ARABSKÉ JARO	187
Revizionistická interpretace arabského jara	189
Přerušená transformace	195
ISIS a střet identit	203

Kapitola 8

ISIS VERSUS AL-QÁ'IDA: PŘEDFINOVÁNÍ DŽIHÁDU A PŘECHOD OD GLOBÁLNÍHO K LOKÁLNÍMU 207

Ústředí al-Qá'idy versus ISIS: Příležitost a kontinuita.	210
Operace chalífát	211
Paradox donucování.	217
Vznik salafisticko-džihádického rozkolu.	219
Prohlubující se vnitřní válka.	225
ISIS míří na vrchol?	231

Závěr

BUDOUCNOST ISIS	241
----------------------------------	-----

Společenská základna	244
Vláda	247
„Islámská vláda“	251
Ideologie a moc.	254
Slabiny ISIS.	259
Primát politiky	267

Poznámky.	271
-------------------	-----

Doslov – aneb šťouchání do vosího hnízda	309
--	-----

Rejstřík	313
--------------------	-----

Kdo je Zarqáwí?

Ahmad Fádíl an-Nazál al-Chalíla se narodil v r. 1966. Později se stal známým jako Abú Mus‘ab az-Zarqáwí, přičemž jeho příjmení je odvozeno od města, kde se narodil a vyrostl – Zarqa v Jordánsku. Toto město, ležící pouhých 43 km severně od hlavního města Ammánu, se vyznačuje vysokou nezaměstnaností mezi mladými, žalostnou bídou mnoha lidí a vysokou mírou kriminality. Zarqáwí vyrostl ve skromných poměrech v beduínské rodině z kmene Bani Hasan, což je polokočovnický svazek dvanácti hlavních klanů. Tyto rody nejsou nutně spřízněny krví nebo společným původem a někdy se navzájem přeskupují s ohledem na obranu a strategii. Toto sociální a materiální prostředí zformovalo Zarqáwího budoucí světový názor a způsob přijímání rozhodnutí.

Prvním zlomem v životě mladého Zarqáwího se stala smrt jeho otce v r. 1984. V témže roce Zarqáwí, o němž se mluvilo jako o polovzdělaném a nepříliš nadějném studentovi, opustil školu. Jeho vrstevníci ho popisovali jako násilnického výrostka výbušné povahy, který se zapojoval do pouličních bitek a nejevil žádný zájem o náboženství. Jeho asociální chování dostoupilo vrcholu po otcově smrti, kdy se začal dopouštět drobných trestných činů a tíhl k alkoholismu. Nakonec byl obviněn ze sexuálního napadení a držení drog, takže skončil ve vězení.⁷

Po propuštění z vězení objevil mladý Zarqáwí islám, což se stalo druhým bodem obratu v jeho životě. V r. 1989, čtyři roky po smrti svého otce, odcestoval Zarqáwí do Afghánistánu, aby se tam připojil k džihádistické skupině, usídlené v hraničním městě Khost.⁸ Avšak Zarqáwího sen, že se stane protisovětským mudžáhidem (džihádistickým bojovníkem), se nesplnil, protože Rudá armáda byla při jeho příjezdu poražena. Navzdory tomuto zklamání Zarqáwí zůstal v Afghánistánu do r. 1992 nebo 1993, přičemž kupodivu nesloužil jako voják, ale pracoval, ač chabě vzdělán, jako novinář pro džihádistický časopis *al-Bunján al-marsús* (Neprostopupná stavba).

Během pobytu v Afghánistánu navázal Zarqáwí kontakty s džihádisty, jako např. se Saláhem al-Hámím, Jordáncem palestinského původu a korespondentem časopisu *al-Džihád*, který popularizoval myšlenky Abdulláha Azzáma, prominentního palestinského teoretika islamismu, kazatele a vojenského velitele, jenž byl zavražděn v Pěšávaru v r. 1989. Azzám byl bin Ládinovým mentorem do doby, než se rozešli kvůli neshodě ohledně budoucího směřování globálního džihádistického hnutí a bin Ládinova úzkého vztahu k egypťskému islamistovi Zawáhirímu. Hami uvedl, že se

se Zarqáwím sblížil v nemocnici, kde byl hospitalizován po ztrátě nohy při výbuchu miny. Jejich přátelství zpečetil Hamiho sňatek s jednou ze sedmi Zarqáwího sester. Svatba se uskutečnila v Pěšávaru. Až do r. 2006 bylo video z této slavnosti jediným autentickým filmovým záznamem Zarqáwího.⁹

Po svatbě se Hami se svou manželkou vrátili do Jordánska. Zarqáwí naopak zůstal v Afghánistánu a bojoval po boku tamních mudžáhídů. Nacházel se pod ochranou paštúnského vůdce Gulbuddína Hekmatjára, jenž byl od března 1993 do ledna 1994 afghánským předsedou vlády a odpůrcem jak Tálíbanu, tak Severní aliance generála Ahmada Šáha Mas'úda. Hekmatjár, o němž podrobněji pojednáme později, se ukázal být důležitým spojením v rámci Zarqáwího sítě kontaktů.

Po svém návratu do Jordánska v r. 1993 vedl Zarqáwí krátce běžný civilní život, ale záhy byl vtažen zpět do revolučních islamistických kruhů. V tomto období se stal prominentním členem jordánsko-palestinské salafisticko-džihádistické skupiny, vedené radikálním islamistickým učencem Issámem Muhammadem Táhirem Barqáwím, lépe známým pod pseudonymem Abú Muhammad al-Maqdisí. Oba se intenzivně věnovali získávání nových stoupenců, kázání *ad-Da'wa* (výzva k islámu) a kritice jordánské vlády za její sblíživání s Izraelem, které vyvrcholilo mírovou dohodou z října 1994. Tehdy se Maqdisí stal Zarqáwího učitelem. Koncem r. 1993 založili oba radikálové tajnou militantní buňku zvanou at-Tawhíd, která později vešla ve známost jako Baj'at al-Imám.

Podle Muhammada Wasfího, bývalého džihádisty, který se setkal se Zarqáwím v létě 1993, mířil Zarqáwího hněv proti blízkému nepříteli – autoritativním sekulárním arabským režimům: „Byl to prostý muslim, který chtěl sloužit islámu. Nezůstal tu dlouho, příští den s kýmsi odjel. Seděli jsme a hovořili o našich nadějích, snech a ambicích na ustavení chalífátu a vztyčení vlajky džihádu proti nepřátelům islámu všude na světě. V některých strategických otázkách, např. ohledně Izraele a Palestiny, jsem s ním nesouhlasil. Nechtěl vést džihád proti Židům a Izraeli. Abú Mus'ab chtěl změnit arabské režimy.“¹⁰ Dříve než mohli Zarqáwí a Maqdisí naplnit své plány, byli v březnu 1994 zatčeni a obviněni z držby zbraní a výbušnin. V roce 1995, po okázalém soudním jednání, kdy oba obžalovaní obvinili soudce a krále z velezrady, protože jednali proti učení koránu, dostali 15 let žaláře za založení ilegální džihádistické buňky. Oba byli umístěni do věznice as-Suwáqa, kde byl Zarqáwí opakovaně mučen a držěn na samotce.

Zarqáwího vězeňská zkušenost v as-Suwáqa znamená třetí bod obratu v jeho životě, z nějž se odvíjí jeho mentální a fyzická přeměna. Je doloženo, že arabské žaláře slouží jako inkubátory budoucích teroristů. Tak jako pro jiné arabské džihádisty byla vězeňská léta pro Zarqáwího traumatickou zkušeností. Jeho vězenští druzi dosvědčili, že to zanechalo na Zarqáwího charakteru hluboké stopy. Novinář Fu'ád Husajn, který byl v polovině 90. let vězněn spolu s ním a jenž mluvil s jeho blízkými přáteli a společníky, píše, že Zarqáwího vězeňská zkušenost „byla nejvýznamnější fází ve vývoji jeho osobnosti“, významnější než účast v afghánském džihádu kolem r. 1990.

Lidé, kteří znali Zarqáwího před jeho uvězněním a po něm, tvrdí, že léta žaláře z něj udělala nemilosrdného zabijáka a psychopata. Podle Husajna „zanechalo vězení jasné stopy na jeho osobnosti. Zarqáwí došel k názoru, že policisté, soudci a všichni vládní úředníci jsou stoupenci režimu, jež považoval za *tawághít* (tyranský) a proti kterému je nutno bojovat“. Vypráví také o Zarqáwího zkušenosti s mučením, během kterého byl osm a půl měsíce držen na samotce. Když ho Husajn poté spatřil, chyběly Zarqáwímu v důsledku krutého mučení nehty na nohou.¹¹

Podle dalšího spoluvězně vyšel Zarqáwí z jordánského vězení jako jeden z nejbrutálnějších, nejobávanějších a nejrespektovanějších vězňů, v čemž překonal i svého mentora Maqdisiho.¹² Kromě mentální proměny, během které se ze Zarqáwího stal obávaný vůdce, zdokonalil také svou fyzickou kondici, protože mnoho času strávil posilováním. Dalším očitým svědkem je Abú al-Muntasir Billáh Muhammad, s nímž Zarqáwí založil svou první džihádistickou skupinu at-Tawhíd. Podle jeho sdělení jednal jordánský radikál často bezohledně a zbrkle: „Uspěchanost bratra Abú Mus'aba mně činila potíže. Chtěl, aby vše bylo hotovo rychle. Chtěl všech svých cílů dosáhnout během měsíců, ne-li hodin. Takový spěch vážně ohrožoval naše poslání. Abú Mus'ab dělal jednostranná rozhodnutí ve špatnou dobu a na špatném místě a co bylo nejhorší, většina bratrů s ním zpravidla souhlasila.“¹³

Kvůli své prudké povaze se Zarqáwí dostával do sporů s dozorcí, což mu na druhé straně vyneslo popularitu mezi vězni. Popíral autoritu dozorců, které považoval za opory nelegitimního, na USA závislého režimu. Mnozí vězňové chápali Zarqáwího hádky s dozorcí a jeho vzdor, vztahující se i na jordánský stát samotný, jako projev síly a odhodlání.¹⁴ Lze říci, že tato zkušenost, zrozená v těžkých sociálních podmínkách, mu pomohla snášet vězení a upevnila jeho rozhodnost v boji proti

jordánskému státu a autoritě všeobecně. Jeho prostý původ mu mimoto usnadnil navazování kontaktů s islamisty z venkovského a městského dělnického prostředí. Jak zdůraznil jeden z jeho spoluvězňů, jakmile si Zarqáwí získal popularitu, přitáhl k sobě uvězněné džihádisty a stal se vůdcem skupiny zdatných bojovníků.¹⁵

Zatímco se ve vězení stával přirozeným vůdcem, podstoupil také náročný úkol naučit se zpaměti korán, třebaže jeho znalosti klasické arabštiny byly chabé. Podpory se mu dostalo od jeho spoluvězně Fá'íqa aš-Šawíha: „Pomáhal jsem mu, denně mně recitoval alespoň deset veršů. Pokud šlo o džihád a učení se, Zarqáwí byl neúnavný.“¹⁶ Zarqáwího rudimentární znalost klasické arabštiny znamenala, že musel spoléhat na interpretaci koránu z druhé ruky, což je běžný osud chudé a nevzdělané mládeže v arabských zemích. Za normálních okolností to nic mimořádného neznamena, ale v případě Zarqáwího je možné, že tato závislost vzbudila u něj a jemu podobných sklon k ideologické indoktrinaci radikálními salafisticko-džihádistickými interprety.

Zuřivost Zarqáwího generace je organicky spojena se sociálním statutem v hierarchii globálního džihádistického hnutí. Svým způsobem byl Zarqáwí reprezentantem nové vlny džihádistů, vzešlých z hluboce zaostalého a marginalizovaného sociálního prostředí. Oproti generaci bin Ládina a Zawáhirího postrádala Zarqáwího generace ideovou hloubku a znalosti předchozích dvou vln 70. a 90. let, jsouc vystavena mnoha zprostředkujícím faktorům jako např. sociálnímu prostředí, výchově, vzdělání a třídnímu původu. Jiné měly institucionální povahu a souvisely s jeho prudkými útoky proti autoritě a soudnímu systému. Tyto poznámky k Zarqáwího životopisu nemají vyvolat dojem, že hrál klíčovou roli při vzniku dnešního Islámského státu a chalífátu. Byl spíše nástrojem pro vybudování základny al-Qá'ídy v Iráku a kladení základů pro následný vznik ISIS. Jeho příběh je neodmyslitelně spojen nejen se založením al-Qá'ídy v Iráku, ale také s počátky revolty proti otcům zakladatelům globálního džihádistického hnutí, bin Ládinovi a Zawáhirímu.

Zarqáwího druhá cesta do Afghánistánu

V květnu 1999 udělil nově korunovaný jordánský král Abdulláh II. všeobecnou amnestii tisícům politických vězňů včetně Zarqáwího a Maqdisího. Po propuštění odjel Zarqáwí do válkou zničeného Afghánistánu, který se stal epicentrem mezinárodního džihádistického hnutí, zejména

Ústředí al-Qá'ídy. S sebou si přivázel zatrpkllost nejen proti Jordánsku, které ho nechalo mučit, ale proti celému světu. Místo aby se přidal k bin Ládínovi, založil si vlastní džihádistické středisko v Herátu, městě poblíž íránských hranic, které bylo branou do severního Iráku a do Turecka a kde si mohl zachovat svou nezávislost. Maqdisí podal barvitý portrét svého žáka jako bezohledného a tvrdohlavého člověka se zbytněným egem, který od svých podřízených vyžaduje „absolutní loajalitu“. Byl to muž, který „přitahuje nevědomce, kteří se nehodí pro mnoho misí a jejichž nedostatky nás často šokovaly“, což je skrytá narážka na katastrofální „džihádistická rozhodnutí“, jež Zarqáwí později udělal v Iráku.¹⁷ Maqdisí si stěžoval, že po svém odjezdu do Afghánistánu v r. 1999 jednal Zarqáwí podle své povahy, aniž se poučil z minulých chyb: „Nebyl schopen si vybrat správné jedince s organizačními zkušenostmi, navzdory dostatku finančních zdrojů.“¹⁸

V Afghánistánu se nekonalo setkání spřízněných duší mezi Zarqáwím, který se hnal do boje proti globálním silám imperialismu a bezpráví, a bin Ládínem a Zawáhirím. Podle Adlova svědectví si vůdci Ústředí al-Qá'ídy udržovali od mladého povýšence odstup. Nicméně podle jiných zpráv jej v Afghánistánu uvítali.¹⁹ Jako přímý svědek Adl uvádí, že přemlouval bin Ládína a jeho zástupce Zawáhirího, aby mu dali povolení pomoci Zarqáwímu založit v Herátu malý výcvikový tábor. Jiní svědkové tvrdí, že Zarqáwí otevřeně kritizoval Ústředí al-Qá'ídy, že nezahájila ofenzívu proti Spojeným státům, Izraeli a „odpadlickým“ arabským režimům. Je zřejmé, že neměl informace o chystaném bin Ládínově útoku proti území USA z 11. září 2001.

Zarqáwí nebyl formálně členem Ústředí al-Qá'ídy, s nímž navzdory ideologickým rozdílům sdílel salafisticko-džihádistické přesvědčení. Proto si s pomocí Adla a AQC vybudoval v Herátu vlastní džihádistický výcvikový tábor. Podle soudobých svědectví byl tábor zprvu malý a základní, protože Zarqáwí chtěl žít prostým životem podle vzoru Proroka Muhammada.²⁰ Nábor dobrovolníků z Palestiny, Jordánska, Iráku, Libanonu a Sýrie probíhal v rozhovorech a osobních kontaktech. Kvůli početní převaze arabských bojovníků z Levanty začala být skupina záhy známá jako Džund aš-Šám (Levantští válečníci).

Po amerických leteckých útocích na Herát v říjnu 2001 se Zarqáwí se svými druhy rozhodl utéci do Kandaháru. Ijjád Tubajsí, který absolvoval táborový výcvik, vzpomíná, že při čtyřdenní cestě bylo zapotřebí skoro 400 automobilů na přepravu všech bojovníků, jejich žen a dětí.²¹

Ke svému překvapení nebyli ani zastaveni, ani ostřelováni. Jakmile dosáhli Kandaháru, bylo rozhodnuto, že ženy a děti odjedou přes Pákistán do Turecka, zatímco muži zůstali ve městě. Podle šetření, které pro televizi LBC v Libanonu provedl Fu'ád Husajn, se pak Zarqáwí se svými muži odebrali do Tora Bora, pevnosti Tálibánu a al-Qá'ídy, kde se patrně účastnili bitvy u Tora Bora v prosinci 2001.²²

Navzdory Zarqáwího odmítnutí připojit se oficiálně k Ústředí al-Qá'ídy, po skoro dvou letech ho jeho džihádistická stezka přivádí na irácká válečná pole, kde přísahá baj'u bin Ládinovi. Jedná ale stále nezávisle na vůli svého nového emíra. V Iráku našel útočiště a opěrnou sociální základnu, která mu umožnila sledovat svou vlastní vizi. Kráčel za ní cestou, jež znamenala další radikální obrat v globálním džihádistickém hnutí. Zarqáwího generace posléze zastíní generaci Ústředí al-Qá'ídy a odmítne jeho autoritu v rámci vážně míněného pokusu změnit směr celého hnutí.

Saddám Husajn a instrumentalizace náboženství v 90. letech

Za Husajnovy vlády Irák nikdy nezažil plný nápor islamistického povstání, čímž se odlišoval od arabských zemí jako Alžírsko a Egypt. Husajn byl přesvědčený nacionalista, který netoleroval islamistické strany sunnitské ani šíitské orientace, jakkoli se nebránil využití náboženských symbolů a odkazů k mobilizaci iráckého veřejného mínění proti vnějšímu ohrožení své moci. V projevu během krize v Perském zálivu v letech 1990–1991 vyhlásil svatou válku proti „režimům nevěřících“ v Kuvajtu a Saúdské Arábii a jejich západním spojencům: „Ó Arabové, ó muslimové a věřící všude na světě. Toto je váš den, abyste povstali a bránili Mekku, jež je dobytá meči Američanů a sionistů. Vzpouřte se proti útlaku, korupci a zradě... Vaši bratři v Iráku jsou rozhodnuti pokračovat v džihádu bez váhání či ústupu a bez jakýchkoli obav z moci cizinců.“²³

Ve snaze ještě více posílit svou náboženskou důvěryhodnost připojil irácký prezident na iráckou vlajku nápis *Alláhu akbar* (Alláh je veliký). Aby rozšířil svou podporu mezi Araby všeobecně, prohlásil se za zastávce Palestinců, přičemž zašel tak daleko, že nechal v lednu 1991 vypálit rakety Scud proti Izraeli. V témže měsíci, jen několik dní předtím, než vypršelo ultimátum dané Iráku Spojenými národy, hostil Islámskou lidovou konferenci. Třebaže šlo původně o společnou irácko-saúdskou iniciativu,

Saúdská Arábie svolala ve stejném termínu vlastní Islámskou lidovou konferenci do Mekky. Tato irácko-saúdská „islámská konfrontace“ vyvolala roztržku v islámských kruzích. Výzvy arabských vlád k jednotě ji nedokázaly překonat. Zatímco Egypt, Sýrie a Saúdská Arábie odsoudily prostřednictvím svých islámských institucí Irák za invazi do Kuvajtu, Husajnova rétorika mířila k islamistům, potlačovaným týmiž arabskými vládami.

V důsledku pádící inflace a skoro 50 % nezaměstnanosti Husajnova popularita po válce v Perském zálivu rychle klesala. Represivní státní aparát významně oslabily sankce, uvalené na Irák Spojenými národy pod tlakem USA. Naopak přibývalo stoupců šiiitského a sunnitského náboženského aktivismu. Husajn se proto poohlížel po nových způsobech, jak rozšířit svou domácí podporu ve snaze udržet si kontrolu nad zemí. Bylo to náboženství, jež mu mělo zajistit podporu náboženských organizací v Iráku a které se stalo důležitým záchytným bodem pro traumatizovanou iráckou společnost, nakloněnou v důsledku pochmurných sociálně-ekonomických podmínek k náboženskému konzervatismu.

V polovině 90. let Husajn odstartoval svou kampaň víry (*al-Hamla al-ímaníja*), která zahrnovala podporu islámské nauky v mešitách a školách, propouštění vězňů, kteří se naučili memorovat korán, výzvy k modlitbám v iráckých médiích, omezování pijáckých slavností a zákaz veřejného požívání alkoholu. Irácká média dále začala pravidelně referovat o činnosti Hizbulláhu, který byl líčen jako národní hnutí odporu v Libanonu. Šlo však spíše o taktický a utilitární než vážně míněný strategický postup. Husajn zůstal přesvědčeným nacionalistou a nezměnil ideologické základy vládnoucí baasistické strany. Při jedné příležitosti např. vyplínil svého ministra nadací Abdulmun'ima Ahmada Sáliha za to, že se nechal unést při svém jednání s některými islámskými osobnostmi a skupinami a uvěřil, že to prezident myslí se svou kampaní víry vážně.²⁴ Husajn nechtěl, aby jeho ministři brali vážně jeho náboženskou rétoriku.

Husajn věděl, že mnozí Iráčané se v těžkých dobách vydávají do mešit, a tak se pokusil vylepšit svůj obraz zbožného muže. V r. 1998 zahájil výstavbu mešity Umm al-Ma'árik (Matka všech bitev), nyní známé pod názvem Umm al-Qurá (Matka všech měst), v hodnotě 7,5 milionu dolarů. V témže roce byla otevřena Džámí'at Saddám li-l-ulúm al-islámíja (Saddámova univerzita islámských studií), kterou bude později ironií osudu navštěvovat Abú Bakr al-Bagdádí, vůdce ISIS. V posledním desetiletí

Husajnovy vlády byly náboženské symboly a odkazy často užívány jako způsob komunikace s veřejností, tísněnou sociálními problémy. Náboženství se stalo nástrojem pro politické cíle.²⁵

Husajn pokračoval v podpoře Palestinců uzavřením dohody s Hamásem, islamistickým hnutím odporu. V letech 2000 a 2003 poskytoval irácký režim finanční podporu rodinám palestinských sebevražděných atentátníků včetně členů Hamásu, a to částkou až 25 000 dolarů. Příbuzní Palestinců, kteří byli zabiti při izraelských vojenských operacích, dostávali až 10 000 dolarů.

Nicméně salafistický džihádismus, který vyznávala al-Qá'ida, neoslovil irácké sunnity, jejichž pojetí náboženství a světový názor byly ve srovnání s al-Qá'idou kosmopolitní a tolerantní.²⁶ Směs represí a nepřátelství k džihádistickým snahám, jak ji provozoval Husajnov režim, jakož i faktor historicky tolerantní irácké společnosti (navzdory napětí spolu sunnitě a šiité žili v relativní harmonii), zabraňovaly al-Qá'idě proniknout do země. I když se rostoucí počet Iráčanů, a to včetně členů ozbrojených sil, přikláněl v 90. letech k náboženství (částečně kvůli Husajnově kampani víry a částečně kvůli utrpení, způsobenému dopadem ekonomických sankcí), nezdálo se, že by opouštěli baasistické řady. V této fázi nic nenasvědčovalo hlubokému sektářskému rozdělení Iráku.²⁷ Je nutno zdůraznit, že navzdory rostoucí religiozitě mezi Iráčany v 90. letech islamismus v zemi nenašel úrodnou půdu. Za Husajnova baasistického režimu byl Irák pro radikální náboženské aktivisty nepřátelským územím. Teprve rozbití státního aparátu Američany otevřelo stavidla pro Zarqáwího a jeho oddíly. Zničení iráckého státu v r. 2003 bylo nejdůležitějším předpokladem pro průnik al-Qá'idy do Iráku a jeho následné znovuzrození v podobě ISIS.

Budování Zarqáwího sítě v Iráku

Ve svém svědectví o Zarqáwím Adl uvádí, že po invazi Spojených států do Afghánistánu v říjnu 2001 al-Qá'ida rozptýlila své důstojníky a bojovníky do sousedních států včetně Íránu, aby zabránila zničení bin Ládinovy sítě a mohla pokračovat v boji. Podle Adla se Zarqáwí stal – jakožto dobře promyšlená volba – klíčovým mužem al-Qá'idy v Iráku. Zarqáwího polooficiální životopisec Fu'ád Husajn píše, že Zarqáwímu se podařilo z Tora Bora uniknout bez zranění do Pákistánu, odkud se dostal pěšky do Íránu.²⁸ V Íránu strávil Zarqáwí se svými společníky včetně Tubajsího

asi týden v Zahedánu pod ochranou skupiny íránských sunnitů, načež se přesunul do Teheránu.²⁹ Husajnovo zkoumání tohoto období odhalilo, že Gulbuddín Hekmatjár, afghánský vojenský velitel, jenž poskytl Zarqáwímu útočiště již při jeho prvním pobytu v Afghánistánu počátkem 90. let, i nyní pomohl jeho skupině na cestě Íránem. Husajn dále uvádí, že íránská vláda věděla o Zarqáwího přítomnosti a pod americkým tlakem začala na jeho skupinu útočit a zajala desítky jejích členů. Zarqáwího bojovníci se proto rozdělili do dvou skupin. Jedna směřovala do Turecka a druhá, v níž byl také Zarqáwí, zamířila do severního Iráku. Husajnov popis událostí, jež se odehrály v Íránu, koresponduje s výkladem Adla, který poznamenává, že Zarqáwí pokračoval z Íránu do severního Iráku jen s malým zbytkem mužů jeho původní družiny. Íránské úřady totiž pod americkým tlakem pozatýkaly mnohé operativce al-Qá'idy a až 80 % Zarqáwího mužů a vydaly je do zemí jejich původu. Adl si stěžoval, že úder íránských úřadů vůči al-Qá'idě „nás vyvedl z rovnováhy a zmařil 75 % našich plánů“. Proto Zarqáwí a jeho nepočtení zbylí muži spěšně uprchli do Iráku, kde s pomocí místní džihádistické skupiny Ansár al-islám, později přejmenované na Ansár as-sunna (jejím předchůdcem byla skupina Džund al-islám), si Zarqáwí prorazil cestu do sunnitského trojúhelníku.

Adlovo nezprostředkované zpravodajství souhlasí s osobními svědectvími dalších bývalých Zarqáwího druhů, s nimiž byl ve styku po odchodu z Íránu do severního Iráku. Tyto zprávy prozrazují, že Zarqáwí po příchodu do Iráku disponoval skromnými zdroji, takže nemohl vybudovat svou džihádistickou základnu. Je líčen jako fanatic se železnou vůlí, odhodlaný k boji proti Američanům v Iráku a vybudování salafisticko-džihádistické klientely v zemi. Jakožto Jordánec z respektovaného beduínského kmene našel Zarqáwí údajně v Iráku příznivé prostředí. Příbuzné dialekty, povaha a fyzické rysy Iráčanů a levantských Arabů zajistily, že Zarqáwí a jeho muži se úspěšně vmísili do místní populace. Proto si mohl v sunnitském trojúhelníku rychle vybudovat významnou sociální základnu a operační infrastrukturu.

Podle dostupných zpráv prošla většina Zarqáwího mužů výcvikem v táboře v Khurmalu, nedaleko íránské hranice. Jeden zdroj uvádí, že to bylo domluveno v r. 2002 během schůzky mezi Zarqáwím a vůdci Ansár al-islám, sunnitské islamistické skupiny, jež operovala převážně v iráckém Kurdistánu. Na této schůzce Zarqáwí zajistil pro své muže přístup ke zbraním a vojenským základnám Ansár al-islám.³⁰ Tábor zajišťoval útočiště pro nové příchozí, mezi nimiž bylo mnoho arabských

bojovníků z Afghánistánu a nových rekrutů z Levanty. Ale po americkém vpádu v r. 2003 provedly koaliční síly rozsáhlou leteckou operaci proti islamistickým základnám v iráckém Kurdistánu. Mnoho členů Ansár al-islám uprchlo do Íránu nebo do sunnitského trojúhelníku severozápadně od Bagdádu. V září téhož roku, přes těžké ztráty, se Ansár al-islám v Iráku zreorganizoval, načež se skupina přejmenovala na Ansár as-sunna. Navzdory operačním a geografickým omezením v sunnitském trojúhelníku prošlapala cestičku Zarqáwímu a jeho mužům. Zarqáwího formace, pojmenovaná v r. 2004 at-Tawhíd wa al-džihád, byla v letech 2003–2004 pouze jednou z mnoha místních povstaleckých skupin.

Jean-Charles Brisard a Damien Martinez zveřejnili ve své knize *Zarqawi: The new Face of al-Qaeda* (Zarqáwí: nová tvář al-Oá'ídy) seznam členů Zarqáwího vnitřního kruhu v Iráku. Patřili k němu např. Abú Anas aš-Šámí, též známý jak Umar Júsuf Džúmáh, jordánský klerik, který byl tak jako Zarqáwí Maqdisiho žákem, dále Chálid Mustafá Chalífa al-Ar'úr, vystupující také pod jménem Abú al-Qasám a Abú Ašraf, Jordánc a Zarqáwího švagr; dále Abdulhádí Ahmad Mahmúd Daghlas, také známý jako Abú Ubajdab a Abú Muhammad aš-Šám, který pomáhal řídit tábor v afghánském Herátu; Nidál Muhammad al-Arabí alias Abú Hamza Muhammad, který proslul jako koordinátor většiny útoků, které skupině získaly proslulost; Abú Muhammad al-Lubnání, bývalý libanonský voják a specialista na výbušniny; Abú Alí al-Iráqí, irácký specialista na výbušniny; a Hasan Ibráhím, jeden z trojice osob, pověřených vést propagandu skupiny. Ve vyšším velení bylo deset údajně asi třicetiletých Jordánců.³¹ Autoři rovněž poznamenávají, že Tawhíd wa al-džihád operoval v sunnitském trojúhelníku v devíti autonomních operačních základnách, z nichž každá měla svého velitele. Hlavní velitelství skupiny, disponující asi 500 bojovníky, se nacházelo ve Fallúdži. V bagdádsském sektoru bylo asi 50 mužů, v provincii Anbár dalších 60. Téměř 400 jich bylo v Mosulu, 50 ve městě Sámarrá' a 80 v provincii Dijála. Až 150 bojovníků bylo soustředěno v al-Oá'ímu, městě poblíž syrské hranice, a také v severní oblasti měla skupina rozmístěné bojovníky.³²

Brisardovy a Martinezovy údaje jasně ukazují, že Zarqáwího mocenská základna rychle rostla, přičemž jeho muži zaměřili své verbířské úsilí do regionu Bilád aš-Šám, tj. oblasti úrodného půlměsíce a sousedních zemí včetně Sýrie, Jordánska, Palestiny, Libanonu, Iráku, Saúdské Arábie a severní Afriky. Zaměření náborů na Sýrii korespondovalo s tím, že se Zarqáwí spoléhal na džihádisty z řad rodilých Syřanů nebo syrských

emigrantů. Tato okolnost byla důsledkem smrti mnoha jeho věrných jordánských spolubojovníků. Syrští džihádisté prošli Zarqáwího výcvikovým táborem v Herátu, který byl finančně podporován bohatými syrskými byznysmeny v Evropě. Jedním z klíčových mužů tohoto irácko-syrského spojení, který patří údajně k významným financierům Zarqáwího sítě, je Sulajmán Chálid Darwíš, lépe známý pod jménem Abú al-Ghádíja, Syřan údajně z Damašku, jenž odešel do Afghánistánu v 90. letech poté, co v Damašku vystudoval stomatologii. Tvrdí se, že Ghádíja a Zarqáwí se setkali v Afghánistánu během Ghádijova pobytu v herátském táboře, kde ho Zarqáwí školil v zacházení se zbraněmi a výbušninami.³³ V Iráku, po americké invazi, pověřil Zarqáwí Ghádiju transportem bojovníků ze Sýrie do Iráku přes snadno průchozí společnou hranici. Po Zarqáwího smrti v r. 2006 s Ghádijou v Sýrii úzce spolupracoval údajně také Bagdádí.³⁴

Kromě nábory Syřanů a obstarávání finančních zdrojů od syrských emigrantů v Evropě byl kladen velký důraz na rekrutování sebevražedných atentátníků. Mullá Fu'ád, irácký Kurd a údajný člen skupiny Ansár al-islám, fungoval jako klíčová spojka mezi evropskými adepty pro sebevražedné útoky a Zarqáwího sítě v Iráku. Třebaže Mullá Fu'ád byl zatčen v červnu 2005 v Sýrii, jeho operační základna hrála důležitou roli při nábory sebevražedných atentátníků, což byl klíčový prvek v Zarqáwího arzenálu. Sebevražední atentátníci přicházeli ze Sýrie a sousedních zemí včetně Kuvajtu, Saúdské Arábie, Libye, Tuniska, Palestiny, Jordánska, ale také z Evropy.

Podle Fu'áda Husajna začínal Zarqáwí s necelými třiceti muži na počátku Američany vedené invaze do Iráku. Jejich počet však rychle stoupl na nejméně 5000 plnohodnotných bojovníků, podporovaných 20 000 muži v zázemí,³⁵ což byl doklad rychlé radikalizace a militarizace irácké společnosti a schopnosti al-Qá'ídy infiltrovat křehké politické struktury v zemi. O přesném počtu zahraničních rekrutů, kteří se přidali k Zarqáwího džihádistům, neexistují spolehlivé údaje; americké a irácké zdroje odhadují jejich počet na zhruba jeden tisíc. Postupně však začaly v al-Qá'ídě početně převažovat zradikalizovaní Iráčané, což ovlivnilo její identitu a modus operandi. Aby odrazila kritiku, že většina sebevražedných atentátníků v Iráku pochází ze zahraničí, umístila irácká al-Qá'ida na džihádistickou webovou stránku zprávu, že vytvořila výhradně iráckou sebevražednou jednotku.³⁶ S ohledem na svou reálnou sílu byl Zarqáwí průkopníkem al-Qá'ídy v Iráku, pro niž vybudoval v hluboce rozervané zemi útočiště, které přežije i po jeho smrti v r. 2006.

Zarqáwího odnož revolučního islamismu byla však malou menšinou, ne-li raritou v záplavě místních povstalců v Iráku, v němž existovalo vše možné kromě jednoty. Rozdíly mezi těmito ozbrojenými skupinami měly většinou ideologické pozadí. Jak uvidíme v další části, na začátku americké okupace Iráku bylo možné většinu ozbrojeného odporu považovat za nábožensko-nacionalistickou, sekulárně baasistickou nebo salafisticko-džihádistickou. Okolnosti nebyly zprvu džihádistům příznivé, ale když Spojené státy prohlásily boj proti nim za svou prioritu, situace vytvořená americkou okupací a následný vývoj se staly impulzem pro islamistické povstání. Skupiny jako Ansár as-sunna využily americkou okupaci k náboru bojovníků, rozšířily svůj akční rádius a usadily se v sunnitském trojúhelníku, srdci sunnitské opozice proti koaliční vládě, odkud vyhlásily džihád proti americkým silám.

Podněcování protiamerických nálad, typické pro toto období, posilovaly obrázky mrtvých amerických vojáků. Ansár as-sunna nebyla výjimkou. V r. 2004 skupina zveřejnila video s usmrcením 26letého Američana Nicholase Berga na webové stránce Muntadá al-ansár. Video, jež bylo nahráno 9. dubna 2004 západně od Bagdádu, mělo světový ohlas a stalo se předzvěstí silícího barbarství, které mělo brzy rozervat Irák na kusy. Je na něm vidět pět maskovaných mužů stojících za klečícím spoutaným rukojmím. Jeden z nich čte prohlášení, varující USA před špatným zacházením s vězni ve věznici Abú Ghrajb, vyzývá k džihádu, načež Berga zabije. Katem byl údajně Zarqáwí. Poprava se stala počátkem dlouhé série podobných brutálních zločinů. Vzhledem ke zveřejnění videa a vraždě, která se dostala do titulků novin, se Zarqáwí stal známějším. Zájem médií zvýšil jeho popularitu mezi militantními islamistickými kruhy jak v arabském světě, tak na Západě, což usnadnilo nábor džihádistů ze zahraničí.

Ozbrojený odpor a Zarqáwího boj o nadvládu

Zničením státních institucí a vytvořením politického systému, spočívajícího na náboženském sektářství, rozpoltili Američané zemi podél sunnitsko-šíitské linie a vytvořili prostor pro nekončící nesmířitelný zápas, poháněný politikou identit. Hněv proti Spojeným státům vzrostl kvůli ponižujícímu rozpuštění irácké armády a debaasifikačnímu zákonu, zavedenému nejprve provizorně a poté vtělenému do ústavy. Sílicí odpor a nenávisť proti Američany vedené koalici dále zesílily poté, co webová

stránka WikiLeaks zveřejnila mučení a přehled poprav a válečných zločinů, kterých se dopustily americké a britské jednotky.

Třebaže mnozí sunnitští Arabové nezeleli Husajnova pádu po jeho riskantních a nákladných válkách proti Íránu a Kuvajtu, po nichž se země proměnila v ubohý ztroskotaný stát, rozpuštění národní armády Američany je rozzlobilo. Likvidace armády o počtu 300 000 mužů, provázená debaasifikační kampaní odstraňující osoby na základě jejich hodností a kontaktů, nikoli chování, bylo považováno za trestnou a diskriminační politiku nových šíitských vládců proti sunnitům. V jejich řadách se proto rychle šířily pocity nespravedlnosti a zatrpklosti. Výsledkem bylo, že mnozí Iráčané sáhli po zbraních ve jménu odporu proti americké okupaci jejich vlasti.

Americká a britská vláda začaly líčit Irák jako zemi, rozdělenou mezi šíity, sunnity, Kurdy, Turkmeny, Asyřany a další etnicko-náboženské komunity, zdůrazňující spíše sektářství než iráckou národní jednotu. V r. 2004 Američané dosadili iráckou vládní radu, jež pracovala na konfesijní bázi. Do centra nového politického systému takto dále pronikalo sektářství, nikoli národní vládnutí. Z toho těžila al-Qá'ida, jež se rozptýlila mezi místními sunnity, kteří vycítili, že nový řád posílil šíity na jejich úkor a z Íránu učinil jejich vládce. Spojené státy reagovaly pokusem vrazit klín mezi sunnitskou a šíitskou komunitu, které se obě podílely na protiamerickém odboji, zatímco al-Qá'ida hbitě využila všeobecného a rychle se šířícího protiamerického citění. Irák se stal konfliktní oblastí v srdci arabského světa, kde narůstal odpor proti koaličním silám a irácké vládě. Jako takový poskytl bin Ládinovi a Zawáhirímu „zlatou a jedinečnou příležitost“ k vývozu globálního džihádu do Sýrie, Libanonu, Jordánska a Palestiny. Podle jejich slov vyznačila válka v Iráku druhou nejdůležitější událost od 11. září 2001 a „historickou příležitost“ založit v oblasti dávno očekávaný islámský stát, který se ještě před pár lety jevil jako velmi vzdálená možnost.³⁷

I když se často zdůrazňuje sunnitský podíl na odboji proti Američanům a irácké vládě, ve skutečnosti zapustil kořeny nejprve v Sadrově městě. Výzvy k odporu šířil Muqtadá as-Sadr, který apeloval na šíitskou většinu, aby povstala k boji za svá práva v době, kdy byli mnozí zklamáni z přechodné vlády, nejistoty, rabování a bídných životních podmínek, jež se staly normou.³⁸ Mladý klerik Sadr byl jediným žijícím synem prominentního šíitského vůdce ájatolláha Muhammada Sádiqa as-Sadra, který byl se svými dvěma syny zabit 18. 2. 1999, údajně z Husajnova příkazu.

Cílem Muqtadá as-Sadra bylo nejprve upevnit své vůdčí postavení v šíitském povstání, z čehož povstal interní spor s umírněnými šíitskými předáky.

V r. 2003 byla založena Sadrova milice, Džajš al-Mahdí (Mahdího armáda), a během několika měsíců propukly únosy a útoky proti koaličním silám. S růstem Sadrovy popularity mezi šíitskou komunitou sílilo také násilí. Šíitský odpor se šířil Irákem, přičemž Sadrovy hlavní základny se nacházely v Sadrově městě, Nadžafu a Karbale. V květnu 2003 započal také sunnitský odboj, a to hlavně v sunnitském trojúhelníku. Popudem k němu bylo zejména americké rozpuštění irácké armády a provádění systematické kampaně k očištění země od baasistů, tedy politika, jež byla pocitována jako diskriminační vůči sunnitům. Všeobecná nálada potemněla poté, co se země po Husajnově pádu propadla do chaosu.

Na rozrůzněném sunnitském odboji se podíleli islamističtí nacionalisté, sekularisté a kmenoví vůdci. Kromě náboženství se šíité a sunnitě lišili i ve svých představách a motivacích. Zatímco šíité bojovali proti desítky let trvajícím nerovnostem, které – jak se domnívali – vláda v přechodném období nedokázala překonat, sunnitský zápas měl charakter boje proti zahraničním okupantům, založeného na široce sdílené představě, že Američané předali Irák na stříbrném podnose šíity ovládanému Íránu.

Šíité a sunnitě se záhy dostali do vzájemného otevřeného konfliktu. V létě 2003 Zarqáwího síť opakovaně napadala šíitské obyvatelstvo během jeho poutí, svateb a pohřbů, na trzích a v mešitách. Šíité odpovídali vytvářením domobrany a milicí, které přispívaly ke vzájemné polarizaci. Zarqáwí neútočil jenom na šíity, ale také na sunnity, kteří odmítli podpořit jeho politiku, zanechávaje za sebou stopy krve a rozhořčení. Sedmého srpna 2013 zaútočili Zarqáwího muži proti jeho rodné sunnitské zemi, když provedli pomocí automobilu bombový útok proti jordánskému velvyslanectví v Bagdádu, při němž zahynulo nejméně 11 lidí a dalších nejméně 65 bylo zraněno.³⁹ O několik dní později, 29. 8. 2003, napadla Zarqáwího síť mešitu ímáma Alího ibn Abi Táliba v Nadžafu a zabila 95 šíitů včetně ájatolláha Muhammada Báqira al-Hakíma, zakladatele Nejvyšší rady islámské revoluce v Iráku (SCIRI). V tomto zvláštním případě najel s vozem naplněným výbušninami do mešity Jásín Džarrád, otec Zarqáwího druhé manželky.

Do září 2003 se Zarqáwího výzvy k útokům proti šíitům nedočkaly široké odezvy, protože sunnitě i šíité se koncentrovali na odboj proti

REJSTŘÍK

Hesla Irák, Sýrie a Islámský stát v Iráku a Sýrii (ISIS) nejsou v rejstříku zahrnuta pro příliš velký počet výskytů.

- al-Abádí, Hajdar 246
Abdulláh II. (jordánský král) 66
al-Ábid, Ghaním 181
al-Absí, Abú al-Athír 166
Abú Du'á, viz al-Bagdádí, Abú Bakr
Abú Ghrajb, věznice 74, 105, 117, 118, 126
Abú Mutlak 150
Abú Ríša, Abdussattár 103
al-Adl, Sajf 62, 67, 70, 71
Adnán, Abú 172
al-Adnání, Abú Muhammad 40, 41, 125, 129, 130, 143, 177, 214, 216, 218, 226, 227, 230, 231, 313
Adonis 198
Afgánistán 18, 19, 32, 46, 47, 52, 54, 57, 63, 64, 66, 67, 70–73, 77, 78, 82, 86, 102, 183, 192, 205, 211–213, 224, 225, 229, 231, 258, 266, 277, 301, 310, 312, 313
Afhád ar-Rasúl (Vnukové Proroka) 179
ahl as-sunna (sunnitské muslimské společenství) 26
Ahmad, Rif'at Sajjid 127
Ahrár aš-Šám, brigáda 178, 179, 256
al-Ahwál, brigády 101
Akkár, Libanon 24
Aláwí, Ijjád 110, 112, 113
alawitě 11, 16, 162, 164, 168, 169, 172, 231, 244
Albú Badrí, kmen 124, 130
Albú Báz, kmen 124, 130
Albú Izzuddín, kmen 183
Albú Mahal, kmen 101
Aleppo 40, 132, 143, 162, 16, 170, 173, 174, 180, 181, 185
Aliance státu a práva (State of Law Alliance, SLA) 109
al-Alwání, Abú Ahmad 118, 144
al-Alwání, Walíd Džásim 144
Alžírsko 46, 61, 68, 92
Amnesty International 13, 43, 163, 185, 274, 285, 291, 297
Anbár, irácká provincie 24, 72, 89, 95, 100, 103, 104, 111, 117–120, 181, 238, 245, 246, 281, 296, 303
al-Anbáří, Abú Alí 95, 143, 144
al-Anbáří, Ahmad 12
al-Ansár, Abú Sa'd 248
Ansár al-islám 71–73, 155
Ansár as-sunna 71, 72, 74
AQAP, viz al-Qá'ida na Arabském poloostrově
AQC, viz al-Qá'ida, ústředí
AOI, viz al-Qá'ida v Iráku
AQIM, viz al-Qá'ida v islámském Maghribu
al-Arabí, Nidál Muhammad 72
Armáda mudžáhidinů, viz Džajš al-Mahdí
Armáda mužů řádu Naqšbandíja, viz Džajš ridžál at-tariqa an-Naqšbandíja
al-Ar'úr, Adnán 168
al-Ar'úr, Chálid Mustafá Chalífa 72
al-Arwí, Abdulláh 270
al-Asad, Baššár 28, 29, 31, 32, 41, 45, 57, 117, 150, 161–166, 168–174, 176, 178–181, 183, 196, 227, 235, 246, 247, 250, 264, 266, 272, 310, 312
al-Asad, Háfiz 150, 161
al-Asad, Máhir 169

- Asír, Ahmad 168
 Asociace muslimských učenců
 (Hajat al-ulamá al-muslimín) 118
 al-Atharí, Abú Humám Abdul'azíz 129, 130
 Atwán, Abdulbárá 13, 125
 al-Awlakí, Anwar 192
 Awwád, Abú, viz al-Bagdádí, Abú Bakr
 al-Azáwí, Rašíd 138
 Azzám, Abdullah 63, 80, 123, 277
 Azzám, Hudhajfa 277
- Baas, strana, baasisté 23, 24, 26, 38, 69,
 76, 79, 106–113, 115, 117–120, 132,
 141, 142, 145–158, 162, 170, 181, 219,
 221, 227, 248, 252, 288, 289, 296, 303
 Brigáda Badr 151
 Bagdád, Irák 11, 18, 21, 23, 26, 27, 29, 72,
 74, 76, 77, 79, 88, 100, 101, 103, 105,
 106, 112, 113, 115–118, 124, 138, 139,
 148, 150, 238, 244
 al-Bagdádí, Abú Bakr 12, 19, 20, 24–29,
 32, 33, 37, 39–42, 44–47, 52, 53, 56, 58,
 69, 73, 87, 90, 91, 94, 95, 99, 102, 114,
 116, 120, 123–133, 137–147, 152, 153,
 158, 165, 166, 169, 171–180, 182, 184,
 185, 194, 197–205, 210–212, 214–219,
 221, 223, 225–228, 230–234, 238–240,
 243–249, 251, 254, 256, 262–266, 268,
 273, 280, 286, 287, 312
 al-Bagdádí, Abú Umar 87, 92–95, 102, 103,
 128, 130, 137, 138, 145, 146, 152, 221
 Bahrajn 28, 31, 57, 161, 190, 202
 Baj'at al-Imám 64
 Bakr, Hadždží 123, 132, 133, 141, 142, 169
 Bamako 239
 Banguraová, Zainab 44
 Barqáwí, Issám Muhammad Táhir 64,
 viz al-Maqdisí, Abú Muhammad
 Barzání, Maš'úd 113
 Basra 107, 116
 Bejrút 19, 53, 57, 232, 264
 Belgie 21, 54, 215, 232
 Berg, Nicholas 74
 Biden, Joe 95
 Bibiqá, údolí, Libanon 24
 al-Biláwí, Usáma 143, viz též Nadžm,
 Adnán Ismá'il
 Bin Ládin, Usáma 17, 19, 21, 39, 46, 62,
 63, 66–68, 70, 75, 77–81, 83, 84, 88–95,
 102, 123, 127, 128, 133, 139, 140, 165,
 190–192, 194, 198, 203–205, 211, 212,
 217, 219–229, 231, 233, 234, 237, 269,
 277, 297, 301
 Bin Muhammad, Abdulláh 27, 28, 272
 Brisard, Charles 72
 Bú'azízí, Muhammad 161
 Bush, George H. W. 100
 Burkina Faso 239
 Bush, George W. 61, 62, 77, 80, 86, 101,
 104, 106
 Camp Bucca (věznice) 33, 87, 125, 126,
 128, 144
 Camp Cropper 126
 Camp Speicher 157
 Comey, James B. 55, 215
 Coulibaly, Amedy 54
 Crocker, Ryan C. 112
- ad-Dabaš, Ahmad 128
 Dábiq 44, 214, 218
 Daghlas, Abdulhádí Ahmad Mahmúd 72
 Dajr az-Zaur, provincie 18, 167, 168, 170,
 173, 175, 179, 183, 228, 247–250, 252,
 259, 260
 Damašek 11, 21, 73, 162, 172, 173
 Dar'á 161, 162
 Darwiš, Sulajmán Chálid (Abú al-Ghádíja)
 73
 Dasúkí, Ásim 198
 ad-Da'wa, strana 113, 170
 ad-Dawla al-islámíja: bajna al-haqíqa wa
 al-wahm (al-Ísáwí) 86, 222
 ad-Dawla al-islámíja (Atwán) 125
 DIA, Obranná zpravodajská služba 86
 Dijála 40, 72, 103, 111, 117, 119, 120
 Dr. Fadl, viz aš-Šaríf, Sajjid Imám
 ad-Dulajmí, Fawzí 28
 ad-Dulajmí, Sa'dún 111
 ad-Dulajmí, Samír Ábid Hammád al-Ubajdí,
 viz Samír, Hadždží
 ad-Dúrí, Izzat Ibráhím 118, 120, 146–148,
 155–157
 al-Džabara, Uns 156
 al-Džabha al-islámíja li-l-muqáwamat
 al-iráqíja 105

- Džabhat an-nusra 24, 41, 142, 152, 192, 218, 256
- al-Džabúrí, Abd Nájif (Abú Fátima al-Džahajší) 144
- al-Džad'án, Usáma (šajch) 100
- al-Džadrí, Básim 108
- al-Džahajší, Abú Fátima, – viz al-Džabúrí, Abd Nájif
- Džajš al-islám 89, 99, 101, 105, 256
- Džajš al-Mahdí (Mahdího armáda) 76, 107, 151
- Džajš al-mudžáhidín (Armáda mudžáhidínů) 86, 102, 221, 223
- Džajš at-tá'ifa al-mansúra 101
- Džajš ridžál at-tariqa an-Naqšbandíja (JRTN) 118, 181
- Džamá'at džajš ahl as-sunna wa'l-džamá'a 125
- al-Džamá'a al-islámíja 228
- Džamá'at ansár as-sunna 105
- Džamá'ate islámí 201
- al-Džanábí, Abdurrahmán 106
- Džarrád, Jásín 76
- Dža'út, Táhir 269
- Džihádistská organizace, viz Tanzím al-džihád
- al-Džubúrí, Ahmad Nádží Džibára 102
- al-Džúlání, Abú Muhammad 28, 29, 41, 42, 142, 143, 152, 165, 166, 170–172, 175–178, 192, 194, 196–198, 204, 227, 230, 235–237
- Džúmáh, Umar Júsuf, viz aš-Šamí, Abú Anas
- Džund al-islám 71
- Džund as-sahába 101
- Džund aš-Šám (Levantští bojovníci) 67
- Egypt 18, 20, 21, 28, 31, 46, 61, 68, 69, 92, 161, 163, 190–192, 196, 197, 202, 212, 213, 226, 230, 231, 269, 289, 313
- Erbíl 18, 56, 111, 119
- Erdoğan, Recep Tayyip 264, 308
- al-Fahdáwí, Chálid 138
- Falláha, Tahá Subhí 40, viz též al-Adnání, Abú Muhammad
- Fallúdža 24, 72, 88, 104, 115–118, 125, 156, 158, 168, 245–247, 252, 273
- Fard al-Qánún (Nastolení práva) 106
- Farúk, Sajjid Rizwán 19
- al-Fátihín, armáda 105
- al-Fajjád, Fálíh 111
- Fawwáz, Umar 246
- Fidájíjú Saddám (Saddámovi mučedníci) 110, 152
- Force Strategic Engagement Cell (FSEC) 104
- Francie 19, 52, 54, 215, 232, 264, 266
- Fu'ád, Mullá 73
- Gadahn, Adam 222, 223
- Garks, Uns 292
- Gerges, Fawaz A. 310–313
- al-Ghádjíja, Abú, viz Darwíš, Sulajmán Chálid
- Gharawí, Mahdí 120
- brigády al-Ghurabá' 101
- GIA, viz Ozbrojená islámská skupina
- Goss, Porter J. 86
- al-Hadramí, Abú Sa'd 179
- al-Hajálí, Fádíl 143
- al-Hakím, Muhammad Báqir (ájatolláh) 76
- hákimíja (boží vláda) 201
- Hamá 162, 173 175
- Hamás 70, 94, 212, 213
- Hamás v Iráku (Hamás al-Iráq) 105
- al-Hámí, Saláh 63
- Hamíd, Táriq 124
- al-Hamwí, Abú Muhammad Sálíh 236
- al-Hasan, Abú Sulajmán 246
- al-Hašd aš-ša'bí (Lidové mobilizační síly) 245, 310
- al-Hášimí, Hišam 13, 128
- al-Hášimí, Táriq 111, 112, 182
- Hekmatjár, Gulbuddín 64, 71
- Hizbulláh 69, 164, 169, 174, 255
- Homs 162
- Húla, masakr 169
- Human Rights Watch 13, 43, 116, 120, 186,
- Husajn, Fu'ád 65, 68, 70, 73, 80
- Husajn, Saddám 23, 41, 61, 62, 68–71, 75–77, 99, 100, 102, 107, 108, 110–114, 118, 120, 126, 132, 133, 141–143, 146–148, 150, 154, 155, 165, 170, 227, 153, 156, 284, 289
- Huwajdí, Fahmí 262

- Chameneí, Alí, ájatolláh 31
al-Chalíla, Ahmad Fádíl an-Nazál 63,
viz též az-Zarqáwí, Abú Mus'ab
al-Chansá' 186
chárídžovci, sekta 85, 87, 90, 138, 219, 280
Charlie Hebdo 54
- Ibn Abdulazíz, Abdulqádir 261,
viz též aš-Šaríf, Sajjid Imám
Ibn al-Alqamí 77
Ibn Tajmíja, šajch al-Islám 48, 49, 84, 85
Ibráhím, Hasan 72
ICRC, *viz* International Committee
of the Red Cross (Mezinárodní výbor
červeného kříže)
IIP, *viz* Irácká islámská strana
(Iraqi Islamic Party)
INA, *viz* Irácká národní aliance
(Iraqi National Alliance)
Írán 19, 21, 25–29, 31–33, 41, 46, 57, 58,
70–72, 75, 76, 78, 82, 83, 101, 107, 114,
123, 124, 149, 151, 166–170, 180, 202,
204, 205, 210, 211, 244, 252, 261, 289,
310, 311
al-Iráqí, Abú Alí 72
al-Iráqí, Abú Ajman 144
al-Iráqí, Abú Usáma 102
Irácká islámská strana (IIP) 138
Irácká národní aliance (INA) 109, 110
Irácká národní koalice (Iráqíja) 111, 112
ISCI, *viz* Nejvyšší rada pro islámskou
revoluci v Iráku
Islámská lidová konference 68, 69
Islámská skupina, *viz* al-Džamá'a al-islámíja
Islámský stát v Iráku (ISI) 26, 41, 93, 94,
99, 175, 178, 209, 212, 224
Islámský stát v Iráku a Levantě (ISIL) 17
al-Ísáwí, Abú Abdulláh Muhammad
al-Mansúr 86–88, 90, 94, 102, 126,
127, 130, 137, 138, 221–223
al-Ísáwí, Ráfi' 111, 117
- Jacoby, Lowell E. 86
Jawad, Sa'd 148, 149, 278
Jemen 28, 31, 32, 49, 54, 55, 57, 77, 161,
190–192, 195, 202, 204, 209, 222, 225,
231, 235, 236, 239, 243, 257, 269
jezídové 43, 44, 56, 115
- Jordánsko 18, 24, 31, 49, 56, 57, 63–67,
72, 73, 75, 89, 91, 196, 220
JRTN, *viz* Džajš ridžál at-taríqa
an-Naqšbandíja
- Karbalá 76
al-Kasásba, Mu'ádh 217
Katar 32, 169, 198, 202, 235
Katíbat ansár at-tawhíd wa as-sunna 101
Kirkúk 103, 105, 116, 119, 120, 144
Kouachi, Cherif 54
Kouachi, Said 54
Kuvajit 68, 69, 73, 75, 100, 147
- Libanon 18, 19, 24, 56, 67, 69, 72, 75, 164,
292, 310
al-Líbí, Abú Jahjá 192, 196
al-Líbí, Atíja Alláh 94
Lidové mobilizační síly, *viz* Hašd aš-ša'bí
Libye 18, 20, 21, 28, 31, 46, 61, 73, 161,
190–192, 195, 196, 202, 29, 242, 230,
243, 257, 269, 312
Liwá' Dáwúd 166
al-Lubnání, Abú Muhammad 72
Lynchová, Loretta E. 215
- Ma'an, Jordánsko 24
Mahdí, Kamil 13, 14, 119, 272, 278, 289
Mahdího armáda, *viz* Džajš al-Mahdí
al-Mahmúd, Midhat 111
al-Machlaf, Awwád 166
Málik, Tašfín 19
al-Málikí, Núrí 26, 31, 45, 95, 104–120,
123, 155, 156, 161, 181, 182, 246, 271,
al-Maná', Haitham 132
Mansúr, Achtar Muhammad 213
al-Maqdisí, Abú Muhammad 24, 46,
64–67, 72, 91, 95, 133, 152, 218–221,
223, 225, 231, 234, 236, 237, 261, 268,
273
Maroko 31, 46
Martinez, Damien 72
Mas'úd, Ahmad Šáh 64
al-Mašhadání, Abdulláh Ahmad 144
al-Mašhadání, Fádíl 157
al-Mašhadání, Sajfuddín 157
Matka všech bitev, mešita, *viz* Umm
al-Ma'árik 69

- Matka všech měst, mešita, viz Umm al-Qurá 69
- Mawdúdí, Abú al-A'lá 201
- Mezinárodní krizová skupina (International Crisis Group) 13, 173
- Mezinárodní výbor Červeného kříže (ICRC) 163
- Milton, Morris 253
- Monacová, Lisa 55
- Morell, Michael 190
- Mosul 17, 18, 27, 29, 43, 45, 52, 56, 57, 72, 99, 105, 112, 115–120, 139, 141, 143, 147, 155–157, 168, 169, 181, 182, 184, 203, 228, 246–248, 250, 252, 253, 258, 260, 264, 281, 286, 267, 310, 311
- Mubárák, Husní 192
- Mudžáhidínská šúra 92, 93, 101, 103
- al-Muhádžir, Abú Abdulláh 46, 49–51, 261
- al-Muhádžir, Abú Hamza 87, 92–95, 101, 102
- Muhammad, Abú al-Muntasir Billáh 65
- Muhammad, Ádil Džásim 126
- muhásasa (systém rozdělování válečné kořisti) 23
- murtadún (odpadlíci) 49, 200
- Muslimské bratrstvo 174, 196, 197, 226, 269
- Mutajjibínská fronta 93
- al-Mutlak, Sálíh 111, 112, 117
- Nadžaf 76, 82, 116
- an-Nádží, Abú Bakr 46, 48–51, 260, 261
- Nadžm, Adnán Ismá'il viz al-Bíláwí, Usáma
- an-Nahda 196, 226, 270
- Naqšbandí, Armáda 105, 118, 146, 155, 156, 181, 182
- Národní zpravodajská rada (National Intelligence Council, NIC) 53, 86, 281
- Násir, Gamál Abd an 289
- Nasralláh, Hasan 164
- Nejvyšší rada islámské revoluce v Iráku (SCIRI) 76, 151
- Německo 215
- NIC, viz Národní zpravodajská rada (National Intelligence Council)
- Nietzsche, Friedrich 253
- Nigérie, ISIS 18, 49, 212, 313
- Ninive, provincie 103, 108, 111, 117–120, 181
- an-Nudžajfi, Athíl 181
- an-Nusra, viz Džabhat an-Nusra
- Obama, Barack 17–19, 55–57, 61, 248, 258, 301
- Odierno, Raymond 95
- Omán 31
- Osman, Khalil 290
- Ozbrojená islámská skupina (GIA) 228
- Pákistán 47, 49, 54, 68, 70, 77, 192, 213, 221, 222, 225, 231, 257, 258, 301, 312
- Palestina 64, 67, 72, 73, 75, 226, 243, 244
- Petraeus, David 104
- Pillayová, Navi 116
- Politická rada pro irácký odboj (Political Council for the Iraqi Resistance, PCIR) 105, 106
- polovojenské skupiny, viz šabíha
- Powell, Colin 62
- Putin, Vladimír 19, 32
- al-Qahtání, Abú Márjá 236
- al-Qá'ida 12, 19, 29, 32, 46, 62, 70–73, 77–83, 139, 144, 145, 155, 165, 171, 172, 176, 190–198, 200, 202, 210, 212, 215, 219, 235, 239, 243, 259, 269, 273, 280, 281, 296, 301, 308
- al-Qá'ida, Ústředí (AQIC) 11, 17, 19–22, 24, 27, 32, 37, 41, 42, 46, 52–55, 61, 67, 68, 77–83, 90–95, 102, 126, 130, 133, 140, 152, 153, 166, 175–177, 185, 195, 203, 204, 209–212, 217–235, 251, 258, 261, 268
- al-Qá'ida v Iráku (AQI) 11, 20, 24–26, 32, 38, 39, 45, 62, 66, 70, 73–83, 86–95, 99–107, 114, 125–127, 130, 137, 140, 141, 145–149, 152, 158, 171, 172, 204, 211, 221, 222, 224, 230, 255, 256, 265, 268
- al-Qá'ida na Arabském poloostrově (AQAP) 11, 54, 212, 222, 231, 235, 236, 239
- al-Qá'ida v islámském Maghrebu (AQIM) 231, 235, 239
- al-Qá'ida al-džihád 228

- al-Qaradáwí, Júsuf 79
- Abú Qatáda 196, 197, 218–221, 223, 225, 229, 231, 234, 236, 237, 261, 267–269
- Qism al-Ighátha 174
- Qutb, Sajjid 201, 299
- Rada revolučného velení 146
- Rada spásy provincie Anbár (al-Anbar Salvation Council) 103
- ar-Ráfí'í, Salím 168
- Ramadan, Tariq 199
- Ramádí 103, 104, 116–118, 238, 245, 246, 257, 266
- ar-Raqqá 18, 29, 30, 52, 57, 166–168, 170, 173, 174, 178, 179, 183–186, 228, 238, 247–250, 252, 258–260, 297, 310
- Rasmussen, Nick 53
- Reuter, Christoph 132, 143–145, 152, 170
- Rovera, Donatella 43
- Rusko 18, 19, 32, 45, 57, 232, 238, 249, 255, 264, 266
- as-Sa'd, Walíd 150
- Sabtí, Júsuf 269
- as-Sádát, Anwar 191, 228
- Saddámovi mučedníci, viz Fídá'ijú Saddám
- as-Sadr, Muhammad Sádiq (ájatolláh) 75, 151
- as-Sadr, Muqtadá 75, 76, 107, 113, 116, 151
- Sadrovo město, Irák 75, 76, 88, 106
- Sahwa (rady probuzení) 89, 95, 99, 101, 103–108, 114, 117–119, 139, 181, 182
- Saláhuddín, provincie 103, 105, 111, 118–120, 156
- Sálih, Abdulmun'im Ahmad 69
- Sámarrá' 72, 124, 125
- as-Sámarrá'í, Ibráhím Ibn Awwád Ibráhím Alí al-Badrí, viz též al-Bagdádí Abú Bakr 19
- Samír, Hadždží, viz Bakr, Hadždží
- Saúdská Arábie 18, 19, 31, 32, 46, 49, 56, 57, 68, 69, 72, 73, 77, 78, 169, 198, 202, 203, 211, 229
- SCIRI, viz Supreme Council of the Islamic Revolution in Iraq (Nejvyšší rada islámské revoluce v Iráku)
- severní Afrika 18, 49, 72, 80, 189, 190, 204, 225, 247
- Severní aliance 64
- as-Sísí, Abd al-Fatah 197
- Skupina pro Da'wu a boj 228
- SLA, viz Aliance státu a práva (State of Law Alliance)
- Spojené arabské emiráty 31, 57
- Spojené státy (USA) 17, 18, 21, 22, 26, 27, 30, 54, 55, 57, 58, 61, 62, 67–70, 74, 75, 77–79, 83, 87, 88, 94, 99, 101, 105, 107, 112, 120, 124, 139, 140, 144, 153, 154, 171, 176, 192, 197, 204, 205, 209, 211, 212, 215, 216, 224, 229, 232, 246, 251, 257, 264, 310–313
- as-Súdání, Fálíh 109
- as-Súrí, Abú Chálíd 280
- as-Súrí, Abú Mus'ab 301
- Svobodná syrská armáda (Free Syrian Army, FSA) 164, 166, 173, 179, 272
- Sykes-Picotova dohoda 52, 198, 227
- Synové Iráku 89, 103, 108, 117, 118
- Syrská observatoř pro lidská práva (Syrian observatory for Human Rights, SOHR) 13, 57, 258
- Szubin, Adam 248, 249, 251
- Šabíha (polovojenské oddíly) 168–170
- Šalabí, Ahmad 109
- aš-Šámí, Abú Anas 72
- aš-Šaríf, Sajjid Imám (dr. Fadl) 46, 47, 49, 50, 51, 92, 261
- aš-Šawíh, Fá'iq 66
- aš-Šíšání, Ábú Alí 292
- Švédsko 215
- Tálibán 19, 46, 52, 64, 68, 94, 168, 183, 212, 213, 229, 266, 313
- at-Tamímí, Abú Azzám 105
- at-Tamímí, Uthmán Bin Abdurrahmán 200, 201
- Tanzím al-džihád (Džihádistská organizace) 228
- Tarabishi, George 270
- at-Tawhíd wa al-džihád 64, 65, 72, 78, 80, 81, 85

- Tenet, George 86
 Tikrít 24, 27, 93, 155–157, 238, 245, 266
 Tilly, Charles 147
 Tora Bora, Afghánistán 68, 70
 Tripolis, Libanon 24
 Tubajsí, Ijjád 67
 Tunisko 28, 31, 46, 73, 190, 191, 196, 197,
 202, 216, 226, 230, 267
 Turecko 32, 55, 67, 68, 71, 169, 173, 198,
 202, 235, 248, 249, 264
- al-Úda, Salmán 92
 al-Ugajdí, Rijád 104
 al-Ukajlí, Rahím 111
 Umar, Muhammad 19, 231
 al-Urduní, Abú Samír 236
- Velká Británie 17, 52, 100, 202
 Vice News 61, 174
 Vnukové Proroka, viz Afhád ar-Rasúl,
 brigáda
 Vojenská rada iráckých kmenových
 revolucionářů 118
- wahhábismus 38, 85
 Wasfí, Muhammad 64
 Weaverová, Marie Anne 277
 whistlebloweri, viz též @wikibaghdady 142
 @wikibaghdady 132, 141, 143, 145, 152,
 176, 295
- Zarqá', Jordánsko 24, 127
 az-Zarqáwí, Abú Mus'ab 20, 24, 27, 39,
 45, 46, 62–95, 100–102, 107, 123, 125,
 127, 128, 130, 133, 137, 138, 140, 146,
 147, 152, 171, 194, 200, 204, 205, 218,
 219, 221, 222, 224, 225, 227, 229, 237,
 277–281, 287
 az-Zawáhirí, Ajman 21, 41, 46, 47, 62, 63,
 66, 67, 75, 77, 78–84, 88–91, 94, 95, 102,
 127, 138, 131, 132, 139, 153, 165, 171,
 172, 176, 177, 190–194, 197, 198, 203,
 204, 211, 212, 219–240, 268, 280, 281, 295
 az-Záwí, Hámid Dáwud Muhammad
 Chalíl, viz al-Bagdádí, Abú Umar

**Fawaz
A. Gerges**

ISLÁMSKÝ STÁT CESTA K MOCI

EDICE MODERNÍ DĚJINY

Z anglického originálu ISIS. A History,
vydaného nakladatelstvím Princeton University
Press roku 2016, přeložili Eva Křístková,
Aleš Valenta a Jiří Zbořil

Doslov napsal Břetislav Tureček

Typografie Kateřina Urbanová

Vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
v Praze roku 2017 jako svou 1631. publikaci

Odpovědný redaktor Filip Outrata

Revize textu Kateřina Zeržánová, Prokop Singer

Odborný konzultant Bronislav Ostránský

Vydání první. AA 20,16. Stran 320

Vytiskla Tiskárna Finidr, s. r. o.

Doporučená cena 348 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,

Praha 3, Víta Nejedlého 15

e-mail: info@ivysehrad.cz

www.ivysehrad.cz

ISBN 978-80-7429-810-3